Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-063-и назди Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Одилзода Исмоил Одил (Абдуллоев Исмоил Одилович) дар мавзуи «Рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт (дар мисоли вилояти Хатлон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.13. – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) пешниҳод гардидааст.

1. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯйи он ба ҳимоя пешниҳод гардидааст

Дар шароити муосири рушди иқтисодиёти миллӣ соҳибкории саноатӣ ҳамчун яке аз омилҳои муҳими таҳкими иқтидори истеҳсолӣ, баланд бардоштани рақобатпазирии иқтисодиёт ва татбиқи ҳадафи стратегии саноатикунонии босуръати Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳаммияти рӯзафзун касб менамояд. Ҳамзамон, густариши равандҳои рақамикунонии иқтисодиёт зарурати ташаккули муносибатҳои нави ташкилию иқтисодӣ, ҷорӣ намудани технологияҳои рақамӣ дар фаъолияти субъектҳои соҳибкории саноатӣ, такмили низоми идоракунии истеҳсолот ва баланд бардоштани самаранокии истифодаи захираҳоро ба миён гузоштааст. Дар чунин шароит, муайян намудани омилҳои таъсиррасон ба рушди соҳибкории саноатӣ ва асоснок намудани роҳҳои мутобиқсозии фаъолияти он ба талаботи иқтисодиёти рақамӣ аз масъалаҳои муҳими таҳқиқоти иқтисодӣ ба ҳисоб меравад.

Мубрамияти масъалаи мазкур махсусан дар мисоли вилояти Хатлон, ки дорои имкониятҳои назарраси рушди фаъолияти саноатӣ ва истифодаи захираҳои истеҳсолӣ мебошад, аҳаммияти бештар пайдо менамояд. Дар баробари имкониятҳои мавҷуда, масъалаҳои сатҳи истифодаи технологияҳои рақамӣ, рушди инфрасохтори зарурӣ, такмили механизмҳои идоракунии фаъолияти соҳибкорӣ ва баланд бардоштани рақобатпазирии корхонаҳои саноатӣ таҳқиқу арзёбии илмиро тақозо менамоянд. Аз ин рӯ, омӯзиши ҷанбаҳои назариявию методӣ ва амалии рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт, муайян намудани мушкилоти мавҷуда ва асоснок кардани самтҳои такмили механизмҳои ташкилию иқтисодии он дар вилояти Хатлон аҳаммияти илмӣ ва амалӣ дошта, мубрамияти мавзуи диссертатсиониро муайян менамояд.

Диссертатсияи Одилзода Исмоил Одил ба таҳқиқи масъалаҳои назариявӣ ва амалии рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт бахшида шуда, аз рӯйи мазмун, ҳадаф, вазифаҳо, объекти таҳқиқот ва натиҷаҳои илмии бадастомада ба самти илмии иқтисодиёти соҳибкорӣ мутобиқат менамояд.

Дар таҳқиқот қонуниятҳо ва омилҳои рушди фаъолияти соҳибкории саноатӣ, механизмҳои ташкилию иқтисодии баланд бардоштани самаранокии он, таъсири технологияҳои рақамӣ ба фаъолияти истеҳсолӣ, такмили воситаҳои танзим ва дастгирии давлатӣ, инчунин дурнамои рушди соҳибкории саноатӣ дар сатҳи минтақавӣ мавриди омӯзиши илмӣ қарор гирифтаанд.

Мазмуни диссертатсия ба бандҳои 1, 3, 8, 10, 15, 18, 19 ва 20-и Шиносномаи ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.13. – Иқтисодиёти соҳибкорӣ), ки масъалаҳои рушди назария ва методологияи соҳибкорӣ, қонуниятҳои рушди фаъолияти соҳибкорӣ, танзим ва дастгирии давлатӣ, ташаккули муҳити мусоиди соҳибкорӣ, маблағгузорӣ, ҳамкории мақомоти давлатӣ бо субъектҳои соҳибкорӣ ва шарикии давлату бахши хусусиро фаро мегиранд, мувофиқат мекунад.

Хусусияти фарқкунандаи таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки рушди соҳибкории саноатӣ дар алоқамандӣ бо тағйироти технологӣ, ташаккули иқтидори истеҳсолӣ, баланд бардоштани маҳсулнокӣ, истифодаи самараноки захираҳои иқтисодӣ ва такмили механизмҳои идоракунии фаъолияти соҳибкорӣ баррасӣ гардидааст.

Муаллиф масъалаи рақамикуниро на ҳамчун раванди мустақили техникӣ, балки ҳамчун омили иқтисодии тағйирдиҳандаи сохтори хароҷоти истеҳсолӣ, суръати гардиши сармоя, самаранокии идоракунии захираҳо ва рақобатпазирии корхонаҳои саноатӣ таҳқиқ намудааст. Аз ин нуқтаи назар, диссертатсия дорои самти муайяни иқтисодӣ буда, натиҷаҳои он ба предмети таҳқиқоти ихтисоси пешниҳодшуда мувофиқат менамоянд.

2. Мубрамияти мавзуи диссертатсия

Дар марҳалаи муосири рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон саноатикунонии босуръат, диверсификатсияи сохтори иқтисоди миллӣ, афзоиши иқтидори истеҳсолӣ, баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти ватанӣ ва ташаккули иқтисоди ба дониш ва технологияҳои муосир асосёфта аз самтҳои афзалиятноки сиёсати иқтисодии давлат ба ҳисоб мераванд.

Татбиқи самараноки ин афзалиятҳо, пеш аз ҳама, ба рушди фаъолияти соҳибкорӣ дар бахши саноат, ҷалби сармояи истеҳсолӣ, таҷдиди фондҳои асосӣ, баланд бардоштани маҳсулнокии меҳнат, истифодаи оқилонаи захираҳои

моддию молиявӣ ва густариши истеҳсоли маҳсулоти дорои арзиши иловашуда вобастагӣ дорад. Дар чунин шароит соҳибкории саноатӣ ҳамчун яке аз унсурҳои асосии низоми иқтисоди миллӣ дар ташаккули иқтидори истеҳсолӣ, рушди бозори меҳнат, афзоиши даромадҳои буҷетӣ, тақвияти робитаҳои байнисоҳавӣ ва таъмини рушди устувори иқтисодӣ мавқеи муҳимро ишғол менамояд.

Ҳамзамон, дигаргуншавии муҳити иқтисодии ҷаҳонӣ, афзоиши рақобат дар бозорҳои молу хизматрасонӣ ва густариши истифодаи технологияҳои рақамӣ зарурати такмили усулҳои анъанавии ташкили фаъолияти соҳибкорӣ ва гузариш ба моделҳои муосири идоракунии истеҳсолотро ба миён овардааст.

Рақамикунонии иқтисодиёт имконият фароҳам меорад, ки субъектҳои соҳибкории саноатӣ тавассути автоматикунонии равандҳои истеҳсолӣ, ҳамгироии низомҳои иттилоотӣ, истифодаи технологияҳои таҳлили маълумот ва такмили идоракунии захираҳо хароҷоти истеҳсолиро коҳиш дода, самаранокии иқтисодӣ ва мавқеи рақобатии худро баланд бардоранд.

Дар ин замина, эълон гардидани солҳои 2025–2030 ҳамчун «Солҳои рушди иқтисоди рақамӣ ва инноватсия» аҳаммияти таҳқиқоти илмиро дар самти муайян намудани механизмҳои таъсири рақамикунонӣ ба рушди фаъолияти соҳибкорӣ боз ҳам тақвият мебахшад.

Мубрамияти мавзуи интихобшуда, махсусан, барои вилояти Хатлон аҳаммияти назаррас дорад. Вилояти мазкур бо доштани иқтидори калони захираҳои ашёи хом, имкониятҳои рушди саноати коркард, захираҳои меҳнатӣ ва мавқеи муҳим дар истеҳсолоти саноатии ҷумҳурӣ дорои заминаҳои воқеии густариши соҳибкории саноатӣ мебошад.

Бо вуҷуди ин, нобаробарии рушди ҳудудии истеҳсолот, маҳдудияти дастрасӣ ба сармояи дарозмуддат, нокифоя будани ҳамгироии технологӣ, сатҳи гуногуни таҷҳизонидани корхонаҳо ва мавҷудияти мушкилоти инфрасохторӣ ба истифодаи пурраи имкониятҳои иқтисодии минтақа таъсир мерасонанд. Тавре дар диссертатсия нишон дода шудааст, шумораи корхонаҳои саноатии вилояти Хатлон аз 583 адад дар соли 2018 ба 912 адад дар соли 2025 расида, ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ аз 7891,9 миллион сомонӣ ба 13980,0 миллион сомонӣ афзоиш ёфтааст. Бо вуҷуди чунин тамоюли мусбат, масъалаҳои баланд бардоштани маҳсулнокии истеҳсолот, таҷдиди технологӣ, рушди кооператсияи саноатӣ ва истифодаи самараноки сармоя ҳалли минбаъдаи илмию амалиро тақозо менамоянд. Маҳз дар чунин шароит таҳқиқи механизмҳои рушди соҳибкории саноатӣ бо истифодаи имкониятҳои иқтисоди рақамӣ дорои аҳаммияти мустақими илмӣ ва амалӣ мебошад.

Бояд таъкид намуд, ки муаллиф масъалаи мавриди таҳқиқро дар доираи нишондиҳандаҳои умумии афзоиши истеҳсолот маҳдуд накарда, ба ҷанбаҳои сифатии рушди иқтисодӣ, аз ҷумла самаранокии истифодаи сармоя, маҳсулнокии меҳнат, дараҷаи коркарди ашёи хом, рушди занҷираҳои арзиши иловашуда ва қобилияти рақобатии субъектҳои соҳибкорӣ таваҷҷуҳ намудааст.

Аз ин лиҳоз, интихоби мавзуи диссертатсия саривақтӣ ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок буда, ба ҳалли масъалаҳои муҳими рушди соҳибкории саноатӣ ва такмили механизмҳои иқтисодии саноатикунонии мамлакат равона гардидааст.

3. Дараҷаи навгонии илмии натиҷаҳои диссертатсия ва нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда

Навгонии илмии диссертатсия дар такмили асосҳои назариявию методии рушди соҳибкории саноатӣ, таҳияи воситаҳои арзёбии омодагии рақамии корхонаҳо, асоснок намудани механизми ташкилию иқтисодии дастгирии фаъолияти соҳибкорӣ ва пешниҳоди модели сенариявии рушди саноати минтақавӣ ифода меёбад.

Таҳлили муҳтавои диссертатсия нишон медиҳад, ки муаллиф кӯшиш намудааст масъалаҳои назариявӣ, таҳлили вазъи воқеии иқтисодӣ ва таҳияи пешниҳодҳои амалиро дар доираи як низоми мантиқии таҳқиқот муттаҳид намояд.

Дар боби якуми диссертатсия «Асосҳои илмию назариявии рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт» моҳияти иқтисодии соҳибкории саноатӣ, нақши он дар саноатикунонии иқтисоди миллӣ, таъсири рақамикунонӣ ба фаъолияти истеҳсолӣ ва таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Муаллиф дар асоси омӯзиши равишҳои назариявии иқтисодӣ мафҳуми соҳибкории саноатиро такмил дода, онро ҳамчун фаъолияти мустақилона ва ташаббускоронаи иқтисодӣ, ки тавассути ҳамгироии сармоя, меҳнат, дониш ва технология ба ташкили истеҳсолот, тавлиди арзиши иловашуда ва ба даст овардани натиҷаҳои устувори иқтисодию иҷтимоӣ равона мегардад, маънидод намудааст.

Аҳаммияти илмии чунин муносибат дар он зоҳир мегардад, ки соҳибкории саноатӣ на танҳо ҳамчун шакли фаъолияти хоҷагидорӣ, балки ҳамчун механизми ташаккули арзиши иловашуда, рушди иқтидори истеҳсолӣ ва дигаргунсозии сохтори иқтисодиёт баррасӣ мешавад. Дар доираи ин равиш муаллиф робитаи панҷзинагии «захира – қарори соҳибкорӣ – раванди истеҳсол – натиҷаи бозорӣ – самараи устувор»-ро пешниҳод намудааст, ки барои муайян

намудани алоқамандии байни омилҳои истеҳсолот, қарорҳои идоракунӣ ва натиҷаҳои фаъолияти соҳибкорӣ аҳаммияти муайян дорад.

Дар боби дуюми диссертатсия «Таҳлили вазъи муосири рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт дар вилояти Хатлон» ҳолати кунунии фаъолияти корхонаҳои саноатӣ, динамикаи нишондиҳандаҳои истеҳсолӣ, сохтори соҳавӣ, сатҳи истифодаи технологияҳои рақамӣ ва омилҳои маҳдудкунандаи рушди соҳибкорӣ мавриди таҳлили иқтисодӣ қарор гирифтаанд.

Ҷиҳати мусбати ин қисмати таҳқиқот истифодаи маълумоти оморӣ дар давраи солҳои 2018–2025, муқоисаи нишондиҳандаҳои минтақавӣ ва муайян намудани тафовути байни афзоиши миқдории субъектҳои соҳибкорӣ ва самаранокии иқтисодии фаъолияти онҳо мебошад.

Муаллиф нишон додааст, ки афзоиши шумораи корхонаҳои саноатӣ на ҳамеша бо баланд гардидани маҳсулнокии меҳнат, афзоиши самаранокии сармоя ва таҷдиди технологии истеҳсолот ҳамоҳанг мебошад. Дар ин замина, таҳияи Индекси омодагии рақамии корхонаҳои саноатӣ яке аз натиҷаҳои муҳими методии диссертатсия ба ҳисоб меравад. Индекси пешниҳодшуда аз панҷ ҷузъи асосӣ, яъне инфрасохтори рақамӣ, ҳамгироии равандҳои истеҳсолӣ, сармояи инсонӣ, идоракунии маълумот ва амнияти киберӣ, инчунин самаранокии андозашавандаи иқтисодӣ иборат мебошад.

Аҳаммияти методии ин пешниҳод дар он аст, ки сатҳи рақамикунонии корхона на танҳо аз рӯйи мавҷудияти таҷҳизот ё истифодаи барномаҳои компютерӣ, балки бо дарназардошти таъсири онҳо ба натиҷаҳои иқтисодии фаъолияти истеҳсолӣ арзёбӣ мегардад.

Дар боби сеюми диссертатсия «Самтҳои афзалиятноки рушди соҳибкории саноатӣ дар вилояти Хатлон дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт» масъалаҳои такмили механизмҳои ташкилию иқтисодӣ, ҳавасмандгардонии давлатии фаъолияти соҳибкорӣ ва моделсозии дурнамои рушди саноати минтақа таҳқиқ шудаанд.

Муаллиф механизми ташкилию иқтисодиеро пешниҳод намудааст, ки ташхиси вазъи корхонаҳо, интихоби лоиҳаҳои афзалиятнок, маблағгузории марҳилавӣ, татбиқи технологияҳои рақамӣ ва арзёбии натиҷаҳои иқтисодиро дар бар мегирад. Дар доираи механизми мазкур ташкили Маркази лоиҳавии рушди саноати рақамӣ, таъсиси феҳрист ва шиносномаи рақамии корхонаҳо, рушди хизматрасониҳои муштарак ва истифодаи воситаҳои мақсадноки маблағгузорӣ пешниҳод гардидааст.

Аҳаммияти иқтисодии ин пешниҳодҳо дар он ифода меёбад, ки дастгирии давлатии соҳибкорӣ ба натиҷаҳои мушаххаси истеҳсолӣ, самаранокии сармоягузорӣ ва баланд бардоштани рақобатпазирии корхонаҳо алоқаманд карда мешавад.

Натиҷаи дигари илмии таҳқиқот таҳияи модели сенариявии рушди соҳибкории саноатии вилояти Хатлон то соли 2030 мебошад. Муаллиф сенарияҳои инерсионӣ, таҷдиди мақсаднок ва рақамикунонии босуръатро пешниҳод намуда, имкониятҳои рушди фаъолияти соҳибкориро аз рӯйи ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ, шумораи корхонаҳо, ҳиссаи саноати коркард, маҳсулнокии истеҳсолот ва омодагии рақамӣ арзёбӣ намудааст.

Аз ҷиҳати иқтисодӣ чунин муносибат имкон медиҳад, ки вариантҳои эҳтимолии рушди истеҳсолот бо назардошти имкониятҳои захиравӣ, маҳдудиятҳои сармоягузорӣ ва дараҷаи омодагии технологӣ муқоиса карда шаванд.

Дар маҷмуъ, натиҷаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда дорои алоқамандии мантиқӣ буда, масъалаҳои назариявӣ, методӣ ва амалии рушди соҳибкории саноатиро дар шароити дигаргуншавии технологӣ фаро мегиранд.

4. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои илмӣ

Асоснокии илмии натиҷаҳои диссертатсия аз истифодаи равишҳои назариявии иқтисодиёти соҳибкорӣ, иқтисодиёти саноатӣ, иқтисодиёти минтақавӣ, назарияи инноватсия ва усулҳои муосири таҳлили иқтисодӣ бармеояд.

Дар таҳқиқот усулҳои таҳлили муқоисавӣ, гурӯҳбандии иқтисодӣ, таҳлили сохторӣ ва динамикӣ, арзёбии нишондиҳандаҳои оморӣ, моделсозии иқтисодӣ ва таҳлили сенариявӣ истифода гардидаанд.

Пойгоҳи иттилоотии диссертатсияро маълумоти расмии оморӣ, санадҳои стратегӣ ва барномавии рушди иқтисоди миллӣ, ҳисоботи мақомоти давлатӣ, маводи илмии муҳаққиқони ватанию хориҷӣ ва маълумоти марбут ба фаъолияти субъектҳои соҳибкории саноатӣ ташкил медиҳанд.

Хусусияти мусбати таҳқиқот дар он аст, ки муаллиф ҳангоми арзёбии фаъолияти саноатӣ ба нишондиҳандаҳои гуногуни иқтисодӣ, аз ҷумла ҳаҷми истеҳсолот, шумораи корхонаҳо, сохтори соҳавӣ, сармоягузорӣ, шуғл ва маҳсулнокӣ такя намудааст. Ин муносибат барои муайян намудани тамоюлҳои рушди соҳибкории саноатӣ ва ошкор сохтани маҳдудиятҳои иқтисодии фаъолияти корхонаҳо замина фароҳам меорад.

Ҳамзамон, дар диссертатсия масъалаи фарқгузории афзоиши номиналии маҳсулоти саноатӣ аз баландшавии воқеии маҳсулнокӣ мавриди таваҷҷуҳ қарор гирифтааст, ки аз ҷиҳати методологияи таҳлили иқтисодӣ муҳим мебошад.

Муаллиф ҳангоми таҳияи механизмҳои дастгирии соҳибкорӣ ба зарурати арзёбии самаранокии лоиҳаҳои сармоягузорӣ, муайян намудани нишондиҳандаҳои ибтидоӣ, ҳисобкунии хароҷоти татбиқи технология ва арзёбии натиҷаҳои иқтисодӣ аҳаммият додааст.

Бо вуҷуди ин, бояд ба назар гирифт, ки қисми воситаҳои пешниҳодшуда, аз ҷумла индекси омодагии рақамӣ ва механизмҳои мониторинг, хусусияти методию тавсиявӣ доранд ва барои тасдиқи пурраи самаранокии онҳо санҷиши минбаъда дар корхонаҳои саноатӣ зарур мебошад. Ин ҳолат арзиши методии пешниҳодҳои муаллифро коҳиш надода, самти татбиқи корхонаҳои саноатӣ зарур мебошад. Ин ҳолат арзиши методии пешниҳодҳои муаллифро коҳиш надода, самти татбиқ ва такмили минбаъдаи онҳоро муайян менамояд.

Дар маҷмуъ, байни мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, усулҳои истифодашуда, натиҷаҳои бадастомада ва хулосаҳои илмии муаллиф робитаи мантиқӣ мушоҳида мегардад. Муқаррароти асосии диссертатсия аз таҳлили назариявӣ ва маълумоти иқтисодию оморӣ бармеоянд. Тавсияҳои пешниҳодшуда ба ҳалли масъалаҳои мушаххаси рушди соҳибкории саноатӣ, баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот ва такмили механизмҳои идоракунии иқтисоди минтақавӣ равона шудаанд.

Аз ин рӯ, дараҷаи асоснокии илмии натиҷаҳо ва мутобиқати усулҳои таҳқиқот ба мақсаду вазифаҳои гузошташуда дар маҷмуъ қобили қабул арзёбӣ мегардад.

5. Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия

Аҳаммияти илмии диссертатсия дар такмили муқаррароти назариявию методии рушди соҳибкории саноатӣ, муайян намудани нақши технологияҳои рақамӣ дар баланд бардоштани самаранокии фаъолияти истеҳсолӣ ва асоснок кардани механизмҳои иқтисодии идоракунии рушди соҳибкорӣ ифода меёбад.

Натиҷаҳои таҳқиқот барои рушди минбаъдаи назария ва методологияи иқтисодиёти соҳибкорӣ, таҳқиқи қонуниятҳои тағйирёбии фаъолияти истеҳсолӣ дар шароити иқтисоди рақамӣ ва омӯзиши механизмҳои таъмини рақобатпазирии корхонаҳои саноатӣ заминаи муайяни илмӣ фароҳам меоранд.

Аз ҷиҳати назариявӣ, муносибати пешниҳоднамудаи муаллиф имкон медиҳад, ки таъсири рақамикунонӣ ба фаъолияти соҳибкорӣ дар алоқамандӣ бо

омилҳои истеҳсолот, сармояи инсонӣ, муҳити институтсионалӣ ва натиҷаҳои иқтисодии корхона арзёбӣ карда шавад.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот, пеш аз ҳама, дар имконияти истифодаи пешниҳодҳои муаллиф ҳангоми таҳия ва татбиқи барномаҳои рушди саноат, такмили механизмҳои дастгирии давлатии соҳибкорӣ, интихоби лоиҳаҳои афзалиятноки сармоягузорӣ ва ташкили мониторинги фаъолияти корхонаҳои саноатӣ зоҳир мегардад.

Механизми ташкилию иқтисодии пешниҳодшуда метавонад дар фаъолияти мақомоти ваколатдори давлатӣ, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Хатлон, сохторҳои масъули рушди саноат ва соҳибкорӣ, ташкилотҳои қарзии молиявӣ ва субъектҳои хоҷагидор истифода шавад.

Аз ҷумла, истифодаи шиносномаи рақамии корхона ва Индекси омодагии рақамӣ барои муайян намудани сатҳи таҷҳизонидани технологӣ, ҳолати идоракунии равандҳои истеҳсолӣ, талаботи сармоягузорӣ ва самтҳои афзалиятноки таҷдиди корхонаҳо мусоидат карда метавонад.

Аҳаммияти иқтисодии натиҷаҳои диссертатсия дар имконияти баланд бардоштани маҳсулнокии меҳнат, коҳиш додани хароҷоти истеҳсолӣ ва муомилотӣ, беҳтар намудани истифодаи фондҳои асосӣ, суръат бахшидан ба гардиши сармоя ва афзоиши рақобатпазирии маҳсулоти саноатӣ ифода меёбад.

Дар шароити маҳдудияти захираҳои молиявӣ, махсусан, пешниҳодҳои муаллиф оид ба маблағгузории марҳилавии лоиҳаҳои рақамикунонӣ, арзёбии самаранокии сармоягузорӣ ва интихоби технологияҳои мувофиқ аҳаммияти амалӣ доранд.

Татбиқи чунин механизмҳо метавонад ба истифодаи мақсадноки маблағҳои сармоягузорӣ, коҳиши хавфҳои молиявӣ, пешгирии хароҷоти ғайрисамаранок ва баланд бардоштани бозdeҳи иқтисодии сармоя мусоидат намояд.

Ҳамзамон, пешниҳодҳои муаллиф оид ба рушди кооператсияи истеҳсолӣ ва ташкили хизматрасониҳои муштарак барои корхонаҳои хурду миёна метавонанд ба истифодаи самараноки имкониятҳои иқтисодии минтақа, рушди занҷираҳои арзиши иловашуда ва густариши робитаҳои байнисоҳавӣ мусоидат намоянд.

Аҳаммияти иҷтимоии таҳқиқот бо имкониятҳои рушди шуғли маҳсулнок, таъсиси ҷойҳои нави корӣ, баланд бардоштани сатҳи тахассуси кормандон, афзоиши даромадҳои аҳолӣ ва коҳиш додани нобаробарии иқтисодии ҳудудӣ алоқаманд мебошад.

Рушди соҳибкории саноатӣ, махсусан дар минтақаҳои дорои захираҳои меҳнатӣ ва ашёи хоми маҳаллӣ, метавонад ба ташаккули манбаъҳои устувори даромад, баланд бардоштани фаъолнокии иқтисодии аҳолӣ ва беҳтар гардидани сатҳи зиндагӣ таъсири мусбат расонад. Дар ин замина, рақамикунонии фаъолияти корхонаҳои саноатӣ на танҳо ба таҷдиди технологӣ, балки ба ташаккули талабот ба мутахассисони дорои малакаҳои нави касбӣ, рушди сармояи инсонӣ ва баланд бардоштани сифати шуғл мусоидат менамояд.

Бо назардошти натиҷаҳои таҳқиқот, истифодаи тавсияҳои муаллиф дар самтҳои таҳияи барномаҳои минтақавии рушди соҳибкории саноатӣ, ташкили низоми мониторинги рақамии корхонаҳо, такмили механизмҳои маблағгузории лоиҳаҳои истеҳсолӣ, рушди инфрасохтори хизматрасонии саноатӣ ва омодасозии кадрҳои соҳавӣ мувофиқи мақсад мебошад.

Ҳамин тариқ, натиҷаҳои диссертатсия дорои аҳаммияти илмӣ ва имконияти татбиқи амалӣ буда, метавонанд барои баланд бардоштани самаранокии фаъолияти субъектҳои соҳибкории саноатӣ ва такмили сиёсати иқтисодии рушди минтақавӣ истифода гарданд.

6. Инъикоси натиҷаҳои диссертатсия дар интишороти илмӣ

Мувофиқи маълумоти дар диссертатсия пешниҳодгардида, натиҷаҳои асосии таҳқиқоти илмии Одилзода Исмоил Одил дар 18 кори илмӣ, аз ҷумла 12 мақола дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда ва 6 мақолаю маводи конференсияҳои илмию амалӣ инъикос ёфтаанд.

Мавзуи интишороти илмии довталаб масъалаҳои рушди соҳибкории саноатӣ, нақши технологияҳои рақамӣ дар фаъолияти истеҳсолӣ, омилҳои рушди соҳибкорӣ, механизмҳои танзим ва дастгирии давлатӣ, инчунин самтҳои афзалиятноки рушди саноати вилояти Хатлонро фаро мегирад.

Аз ҷиҳати мазмун, самтҳои интишороти зикршуда бо мақсад ва вазифаҳои диссертатсия алоқаманд буда, ба масъалаҳои асосии таҳқиқоти анҷомдодашуда мувофиқат менамоянд.

Дар маҷмуъ, маълумоти пешниҳодшуда аз интишори натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар нашрияҳои илмӣ шаҳодат медиҳад. Тасдиқи ниҳоии мутобиқати интишорот ба талаботи Комиссия санҷиши рӯйхати пурраи мақолаҳо, маълумоти библиографӣ ва мақоми маҷаллаҳоро тақозо менамояд.

7. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ

Диссертатсияи Одилзода Исмоил Одил аз муқаддима, се боб, нуҳ зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат буда, дар ҳаҷми 178 саҳифа таҳия гардидааст.

Дар диссертатсия 49 ҷадвал ва 22 расм истифода шуда, рӯйхати адабиёт 140 сарчашмаро дар бар мегирад.

Сохтори диссертатсия ба мантиқи таҳқиқоти илмии иқтисодӣ мувофиқ буда, гузариши пайдарпай аз омӯзиши асосҳои назариявӣ ба таҳлили вазъи воқеии иқтисодӣ ва таҳияи механизмҳои амалии рушди соҳибкории саноатиро таъмин менамояд.

Дар муқаддима мубрамияти мавзуъ, дараҷаи таҳқиқи масъала, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, асосҳои назариявию методологӣ, навгонии илмӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда ва аҳаммияти натиҷаҳо муайян гардидаанд.

Мазмуни бобҳо ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқат намуда, натиҷаҳои асосӣ дар хулоса ва тавсияҳои илмӣ ҷамъбаст шудаанд.

Ҷадвалҳо, расмҳо ва маводи таҳлилӣ барои шарҳи нишондиҳандаҳои иқтисодӣ, муқоисаи тамоюлҳои рушди соҳибкорӣ ва асоснок намудани пешниҳодҳои муаллиф истифода гардидаанд.

Дар баробари ин, дар матни диссертатсия баъзе норасоиҳои таҳрирӣ, имлоӣ ва техникии ҷузъӣ ба мушоҳида мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба беҳтар гардидани сифати барасмиятдарории кори илмӣ мусоидат менамояд.

Дар маҷмуъ, сохтор ва тарзи пешниҳоди маводи диссертатсия ба талаботи умумии таҳқиқоти диссертатсионӣ мувофиқ мебошад. Мутобиқати пурраи техникии он ба талаботи Комиссия бояд бо санҷиши ниҳоии нусхаи пешниҳодшаванда муайян карда шавад.

8. Эродҳо ва пешниҳодҳо оид ба диссертатсия

Дар баробари дастовардҳои илмӣ ва ҷанбаҳои мусбати таҳқиқот, дар диссертатсия баъзе масъалаҳое ба назар мерасанд, ки такмили онҳо ба баланд гардидани сифати илмии кор мусоидат менамояд.

1. Дар боби якум таҷрибаи байналмилалии рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонӣ таҳлил гардидааст. Аммо имкониятҳои мутобиқсозии таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ ба шароити иқтисодии вилояти Хатлон метавонист мушаххастар асоснок карда шавад.

2. Дар боби дуюм Индекси омодагии рақамии корхонаҳои саноатӣ пешниҳод гардидааст. Хуб мешуд, агар муаллиф вазни нишондиҳандаҳои

таркибии индексро бо истифодаи арзёбии коршиносӣ ва маълумоти таҷрибавӣ амиқтар асоснок менамуд.

3. Ҳангоми таҳлили фаъолияти корхонаҳои саноатӣ таъсири технологияҳои рақамӣ ба маҳсулнокии меҳнат, арзиши аслии маҳсулот ва даромаднокии корхонаҳо метавонист тавассути муқоисаи нишондиҳандаҳои иқтисодӣ муфассалтар арзёбӣ гардад.

4. Дар боби сеюм механизми ташкилию иқтисодии рушди соҳибкории саноатӣ пешниҳод шудааст. Аммо масъалаҳои манбаъҳои маблағгузорӣ, хароҷоти татбиқ ва самаранокии иқтисодии механизми мазкур ба асосноккунии иловагӣ ниёз доранд.

5. Дар модели сенариявии рушди соҳибкории саноатӣ то соли 2030 хуб мешуд, агар таъсири тағйирёбии сармоягузорӣ, таваррум ва дигар омилҳои иқтисодӣ ба натиҷаҳои пешгӯишаванда амиқтар таҳлил мегардид.

Эродҳои зикршуда хусусияти илмию тавсиявӣ дошта, арзиши илмӣ, аҳаммияти амалӣ ва натиҷаҳои асосии диссертатсияро коҳиш намедиҳанд.

9. Хулосаи ҷамъбастӣ

Таҳлили диссертатсияи Одилзода Исмоил Одил дар мавзуи «Рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт (дар мисоли вилояти Хатлон)» нишон медиҳад, ки таҳқиқоти мазкур ба яке аз масъалаҳои муҳими иқтисодиёти муосир, яъне рушди фаъолияти соҳибкории саноатӣ дар шароити дигаргуншавии технологӣ ва гузариш ба иқтисоди рақамӣ бахшида шудааст.

Дар диссертатсия масъалаҳои назариявию методии соҳибкории саноатӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифта, вазъи рушди истеҳсолоти саноатии вилояти Хатлон таҳлил ва механизмҳои ташкилию иқтисодии баланд бардоштани самаранокии фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ пешниҳод гардидаанд.

Муаллиф дар доираи таҳқиқот натиҷаҳои муайяни илмӣ ба даст оварда, мафҳуми иқтисодии соҳибкории саноатиро такмил додааст, воситаҳои методии арзёбии омодагии рақамии корхонаҳоро пешниҳод намудааст, механизми ташкилию иқтисодии рушди соҳибкории саноатиро асоснок карда, модели сенариявии дурнамои рушди саноати минтақаро таҳия намудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқот барои такмили механизмҳои дастгирии давлатии соҳибкорӣ, баланд бардоштани самаранокии истифодаи захираҳои истеҳсолӣ, рушди иқтидори саноатӣ, ҷалби сармоягузорӣ ва густариши истифодаи технологияҳои рақамӣ аҳаммияти илмӣ ва амалӣ доранд.

Диссертатсия аз ҷиҳати мавзуъ, мазмун ва самти натиҷаҳои илмӣ ба ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.13. – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) мувофиқат менамояд.

Бо дарназардошти мубрамияти мавзуъ, мазмуни илмии таҳқиқот, натиҷаҳои пешниҳодшуда, аҳаммияти назариявию амалӣ ва хулосаҳои асосии диссертатсия, кори илмии мазкур дар маҷмуъ арзёбии мусбатро сазовор мебошад.

Дар сурати тасдиқи мутобиқати интишороти илмӣ ва барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, диссертатсияи Одилзода Исмоил Одилро метавон таҳқиқоти илмии анҷомёфта арзёбӣ намуд, ки ба ҳалли масъалаҳои муҳими рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт равона гардидааст.

Ҳамин тавр, диссертатсияи Одилзода Исмоил Одил (Абдуллоев Исмоил Одилович) дар мавзуи «Рушди соҳибкории саноатӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт (дар мисоли вилояти Хатлон)» пурра ба талаботи пешбининамудаи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28-уми августи оли 2026, №591 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.13. – Иқтисодиёти соҳибкорӣ) сазовор дониста мешавад.

МУҚАРРИЗИ РАСМӢ:
номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи иқтисодиёти
корхонаҳо ва соҳибкории факултети иқтисод ва идораи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Абдуллоева Л.И.

Имзои «Л.И. Абдуллоева»-ро тасдиқ мекунам. Сардори раёсати
кадрҳо ва корҳои махсуси Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон Шодихонзода Э.Ш.

«20» октябр соли 2026

Суроға: Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17; 734025; Телефон: (+992-37) 221-62-25; (+992-37) 221-59-59.
Факс: (+992-37) 227-15-10.
E-mail: info@tnu.tj